

**Azərbaycan Respublikası Elm və Təhsil Nazirliyi
Lənkəran Dövlət Universiteti**

"Təsdiq edirəm"
Tədris məsələləri üzrə prorektor v.i.e:
_____ dos. Zaur Məmmədov
"_____" _____ 2026-cı il

Fənn sillabusu

İxtisasın şifri və adı: 6002013- Psixologiya

Fakültə: Filologiya və ibtidai təhsil

Kafedra: Pedaqogika, psixologiya və incəsənət

I. Fənn haqqında məlumat:

Fənnin adı: Ümumi psixologiya -6 (Fərdiyyət və şəxsiyyət psixologiyası)

Fənn proqramı: Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirinin 30.09.2011-ci il tarixli 1602 sayılı əmri ilə təsdiq edilmişdir.

Kodu: İF-B11

Tədris ili: III (2025-2026) Semestr: VI

Tədris yükü: Auditoriya saati- 45 saat (30 mühazirə, 15 seminar).

Təhsilalma forması: Əyani

Tədris dili: Azərbaycan dili

AKTS üzrə kredit: 5 kredit

II. Müəllim haqqında məlumat:

Soyadı, adı, ata adı, dərəcəsi və elmi adı: b/m Cəfərova Nahidə İbrahim qızı

B/m Hüseynova Rəna Salamulla qızı

Kafedranın ünvanı: Lənkəran ş. Ə. Məmmədov k.19, LDU-nu 2saylı tədris binası

E-mail ünvanı: nahide.ceferova@gmail.com, huseynova739@mail.ru

Məsləhət günləri və saati: 3 cü gün saat 12.20-13.20, 2 ci gün 12.20-13.20

III. Təvsiyə olunan dərslik, dərs vəsaiti və metodik vəsaitlər

Əsas:

1. Bayramov Ə.S., Əlizadə Ə.Ə., Psixologiya, Bakı: Çinar-Çap, 2002
2. Əliyeva S.N., Mustafayev M.H. Ümumi psixologiya (Fərdiyyət və şəxsiyyət), Bakı-2025
3. Psixologiya. Prof.S.İ.Seyidov və prof. M.Ə.Həmzəyevin elmi redaktorluğu ilə. Bakı- 2007
4. Əliyev R. .Psixologiya . Bakı: 2007
5. Bayramov Ə.S., Əlizadə Ə.Ə. Sosial psixologiya. Bakı -2003
6. Əliyev R.İ. Şəxsiyyət və onun formalaşmasının etnopsixoloji əsasları. – Bakı, 2000
7. Qədirov Ə. Yaş psixologiyası Bakı: 2002
8. İsmayılov N.V. Psixiatriya. Bakı-2013

IV. Prerekvizitlər: Ümumi psixologiya -5

V. Korekvizitlər: Bu fənnin tədrisi ilə eyni vaxta başqa fənlərin də tədris olunmasına zərurət yoxdur.

VI. Fənnin təsviri və məqsədi:

Fərdiyyət və şəxsiyyət psixologiyası fənni insan şəxsiyyətinin strukturu, inkişafı və fərdi xüsusiyyətlərinin psixoloji aspektlərini dərinlən öyrənir. Bu fənn, şəxsiyyətin formalaşmasında bioloji, psixoloji və sosial faktorların rolunu, fərdlərin davranış və emosional tərzlərini təhlil etməyi hədəfləyir.

Fərdiyyət və şəxsiyyət psixologiyası fənninin əsas məqsədi, tələbələrə insan şəxsiyyətinin strukturu, inkişafı və fərdi xüsusiyyətlərinin psixoloji nəzəriyyələri əsasında təhlilini təmin etməkdir. Bu fənn vasitəsilə tələbələr şəxsiyyətinin sosiallaşması

proseslərini, onun sosial və mədəni təsirlərini anlamağa, həmçinin şəxsiyyətin psixometrik ölçülməsi və qiymətləndirilməsi bacarıqlarını inkişaf etdirməyə hazırlaşirlar.

VII Davamiyyətə verilən tələblər: Fənn üzrə semestr ərzində buraxılmış auditoriya saatlarının ümumi sayı LDU-nun Elmi Şurasının 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq davamiyyət meyarları nəzərə alınmaqla müəyyən olunmuş həddən yuxarı olduğu halda tələbə həmin fəndən imtahana buraxılmır, onun həmin fənn üzrə akademik borcu qalır.

VIII Qiymətləndirmə: Fənn üzrə tələbələrin biliyi 100 ballı sistemlə qiymətləndirilir. Yeni tələbələrin fənn üzrə toplaya biləcəyi balın maksimum miqdarı 100-ə bərabərdir. Bu balın yarısı (50 balı) tələbənin semestr müddətində fəaliyyətinin nəticəsinə (cari qiymətləndirmə), digər yarısı isə (digər 50 balı) imtahanın nəticəsinə görə verilir.

Fənn üzrə cari qiymətləndirmənin nəticəsinə görə verilən maksimum 50 bala aşağıdakılar daxildir:

- 20 bal - seminar dərslərində fəaliyyətinə görə;
- 30 bal - kollokviumların nəticələrinə görə.

Qiymətləndirmə zamanı LDU-nun Elmi Şurasının 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq qiymətləndirmə meyarları nəzər alınır.

İmtahanda qazanılan balların maksimum miqdarı 50-dir. İmtahan yazılı şəkildə aparılır və imtahan biletinə bir qayda olaraq fənn üzrə tədris olunan mövzulara aid 5 sual daxil edilir. Hər sual maksimum 10 bal olmaqla qiymətləndirilir (aşağıda qeyd olunan qiymət meyarına əsasən) ki, bu da toplamda fənn üzrə aralıq qiymətləndirmənin nəticəsinə görə verilən maksimum 50 balı təşkil edir.

Qiymət meyarları aşağıdakılardır:

- 10 bal- tələbə keçilmiş materialı dərindən başa düşür, cavabı dəqiq və hərtərəflidir.
- 9 bal-tələbə keçilmiş materialı tam başa düşür, cavabı dəqiqdir və mövzusunun mətnini tam açə bilir.
- 8 bal-tələbə cavabında ümumi xarakterli bəzi qüsurlara yol verir;
- 7 bal- tələbə keçilmiş materialı başa düşür, lakin nəzəri cəhətdən bəzi məsələləri əsaslandırə bilmir
- 6 bal- tələbənin cavabı əsasən düzgündür.
- 5 bal-tələbənin cavabında çatışmazlıqlar var, mövzunu tam əhatə edə bilmir.
- 4 bal- tələbənin cavabı qismən doğrudur, lakin mövzunu izah edərkən bəzi səhvlərə yol verir;
- 3 bal- tələbənin mövzudan xəbəri var, lakin fikrini əsaslandırə bilmir;
- 1-2 bal- tələbənin mövzudan qismən xəbəri var.
- 0 bal- suala cavab yoxdur.

Tələbənin imtahanda topladığı balın miqdarı 17-dən az olmamalıdır. Əks təqdirdə tələbənin imtahan göstəriciləri semestr ərzində tədris fəaliyyəti nəticəsində topladığı bala əlavə olunmur.

Semestr nəticəsinə görə yekun qiymətləndirmə (imtahan və imtahanaqədərki ballar əsasında)

- 91-100 bal- əla (A)
- 81-90 bal-çox yaxşı (B)
- 71-80 bal- yaxşı (C)
- 61-70 bal- kafi (D)
- 51-60 bal – qənaətbəxş (E)
- 51-baldan aşağı- qeyri-kafi (F)

IX. Davranış qaydalarının pozulması:

Tələbə Universitetin Daxili intizam qaydalarını pozduqda onun barəsində mövcud qanunvericilik çərçivəsində müvafiq tədbir görülecəkdir.

X. Təqvim-mövzu planı: 45saat (30 saat mühazirə, 15 seminar)

N	Keçirilən mövzuların məzmunu	Saat
----------	-------------------------------------	-------------

1	2	3 Müh.	4 Tarix
1	<p>Mövzu. Psixologiyada şəxsiyyət problemi Plan: 1. Şəxsiyyət haqqında anlayış 2. Şəxsiyyətin psixoloji xüsusiyyətləri 3. Şəxsiyyətin psixoloji strukturu Mənbə: (1; 2; 3; 5; 6; 8)</p>	2	
2	<p>Mövzu. Şəxsiyyət haqqında əsas nəzəriyyələr. Klassik və Klinik nəzəriyyələr Plan: 1. Z. Freydin psixoanalitik nəzəriyyəsi 2. K.Yunqun analitik nəzəriyyəsi 3. A.Adlerin fərdi psixologiya nəzəriyyəsi 4. K.Xorninin nevroz nəzəriyyəsi və E.Frommun konsepsiyası 5. Q.S.Sallivenin interpersonal nəzəriyyəsi və E.Eriksonun eqo-psixologiyası Mənbə: (5; 6; 8)</p>	2	
3	<p>Mövzu. Eksperimental və Koqnitiv nəzəriyyələr Plan: 1. Q.Olport və Q.Merreyin persionoloji nəzəriyyəsi 2. A.Kellinin "Şəxsiyyətin konstrukturlar" nəzəriyyəsi 3. L.Festinqerin koqnitiv dissonans nəzəriyyəsi Mənbə: (5; 6; 8)</p>	2	
4	<p>Mövzu. Biheviolist və Humanistik nəzəriyyələr Plan: 1. B.F.Skinnerin nəzəriyyəsi 2. K.Rocers və A.Maslounun özünüaktuallaşdırma nəzəriyyəsi 3. R.Meyyin ekzistensial psixologiyası Mənbə: (5; 6; 8)</p>	2	
5	<p>Mövzu. Şəxsiyyətin formalaşması Plan: 1. Şəxsiyyətin inkişafının ilkin təbii şərtləri 2. Şəxsiyyətin inkişafının hərəkətverici mexanizmləri 3. Şəxsiyyətin formalaşmasında sosial amillərin rolu Mənbə: (5; 6; 8)</p>	2	
6	<p>Mövzu. Şəxsiyyətin inkişaf mərhələləri Plan: 1. Uşaq şəxsiyyətinin inkişafında ilk yaş "böhranı" 2. Məktəbəqədər yaşlı uşaqlarda şəxsiyyətin inkişafı 3. Kiçik məktəbli şəxsiyyətinin formalaşması 4. Yeniyetmə şəxsiyyətinin formalaşması xüsusiyyətləri 5. Gənlik dövründə şəxsiyyətin inkişafı Mənbə: (5; 6; 8)</p>	2	
7	<p>Mövzu. Şəxsiyyətin fəallığı və istiqaməti Plan: 1. Şəxsiyyətin fəallığını təmin edən amillər 2. Şəxsiyyətin istiqamətinin xarakteristikası, tələbat və onun növləri 3. Davranış motivləri haqqında anlayış 4. Maraqlar ,əqidə və cəhdlər Mənbə: (5; 6; 8)</p>	2	
	<p>Mövzu. Şəxsiyyətin mənlilik şüuru Plan:</p>	2	

8	1. "Mən" in kəşf olunması 2. "Mən" obrazının strukturu 2. Özünüqiymətləndirmə və iddia səviyyəsi Mənbə: (5; 6; 8)		
9	Mövzu. Şəxsiyyətin sosializasiyası Plan: 1. Şəxsiyyətin sosializasiyası anlayışı 2. Sosializasiya prosesinin mərhələləri 3. Sosializasiyanın sosial-psixoloji effektləri Mənbə: (1; 2; 3; 5; 6; 8)	2	
10	Mövzu. Şəxsiyyətin fərdi-psixoloji xüsusiyyətləri: Temperament Plan: 1. Temperament haqqında anlayış 2. Temperament haqqında təlimlər və sinir sisteminin xassələri Mənbə: (1; 2; 3; 5; 6; 8)	2	
11	Mövzu. Temperament və onun tipləri Plan: 1. Temperamentin xassələri 2. Temperament tiplərinin psixoloji xüsusiyyətləri 3. Temperament və fərdi fəaliyyət üsulları Mənbə: (5; 6; 8)	2	
12	Mövzu. Şəxsiyyətin fərdi-psixoloji xüsusiyyətləri: Xarakter Plan: 1. Xarakter və şəxsiyyətin motivasiya sahəsi 2. Xarakterin əlamətləri 3. Fəaliyyətin iradi tənzimi Mənbə: (1; 2; 3; 5; 6; 8)	2	
13	Mövzu. Xarakterin aksentuasiyası və psixopatiya Plan: 1. Bədən quruluşu və xarakter 2. Psixopatiyanın növləri Mənbə: (5; 6; 7)	2	
14	Mövzu. Şəxsiyyətin fərdi-psixoloji xüsusiyyətləri: Qabiliyyətlər Plan: 1. Qabiliyyət psixoloji xassə kimi 2. Qabiliyyətin növləri 3. Qabiliyyətlərin formalaşması 4. Qabiliyyətlərin ölçülməsi və əqli inkişaf əmsalı Mənbə: (5; 6; 8)	2	
15	Mövzu. Şəxsiyyət pozuntuları Plan: 1. Şəxsiyyət pozuntularının ümumi xarakteristikası 2. Şəxsiyyət pozuntularının tiplərə görə müasir təsnifatı Mənbə: (5; 6; 8)	2	
	Cəmi:	30 s.	
	Seminar		
1	Psixologiyada şəxsiyyət problemi. Şəxsiyyət haqqında Klassik və Klinik nəzəriyyələr	2	
2	Eksperimental, Koqnitiv, Biheviorist və Humanistik nəzəriyyələr	2	

3	Şəxsiyyətin formalaşması və inkişaf mərhələləri	2	
4	Şəxsiyyətin fəallığı və istiqaməti, mənlilik şüuru	2	
5	Şəxsiyyətin sosializasiyası. Şəxsiyyətin fərdi-psixoloji xüsusiyyətləri: Temperament	2	
6	Temperament və onun tipləri. Xarakter	2	
7	Xarakterin aksentuasiyası və psixopatiya. Qabiliyyətlər	2	
8	Şəxsiyyət pozuntuları	1	
	Cəmi:	15 s.	

XI. Fənn üzrə tələblər: Fərdiyyət və şəxsiyyət fənnini öyrənməklə tələbə

- Müxtəlif şəxsiyyət nəzəriyyələrini öyrənməli və onların şəxsiyyətin strukturu, inkişafı və davranışına təsirlərini başa düşməlidir;
- Şəxsiyyətin necə formalaşmasını və fərqli inkişaf mərhələlərini bilməlidir;
- Şəxsiyyətin müxtəlif xüsusiyyətlərini təhlil edə bilməlidir;
- Şəxsiyyətin müxtəlif aspektlərini, temperament, xarakter və qabiliyyətlər və s. təhlil etməli və fərdi xüsusiyyətlərin sosial və mədəni kontekstdə necə dəyişdiyini izah etməlidir;
- Şəxsiyyətin struktur xüsusiyyətlərini təhlil etməli və özünüinkişaf yollarını mənimsəməlidir;
- Fənn üzrə müvafiq ədəbiyyatları və nəzəriyyələri müqayisə etmək bacarığına yiyələnəlidir.

XII. Fənnin tədrisi üçün nəzərdə tutulan tədris və öyrənmə metodları:

- müəhazirə, seminar, praktiki tapşırıqlar;
- təqdimat və müzakirə;
- debat;
- müstəqil iş/araşdırma

XIII. Fənn üzrə təlimin nəticələri:

FTN 1. Psixi proseslər, psixi hallar, psixi xassələr və davranış haqqında tətbiqi biliklərə yiyələnir;

FTN 2. Psixologiya elminin digər elmlərlə əlaqələrini başa düşərək interdisciplinar yanaşmalara üstünlük verilir;

FTN 3. Dünyada və Azərbaycanda psixoloji fikrin inkişafı təhlil edilib müqayisə edilir;

FTN 4. Psixologiya sahəsində tədqiqat üsulları haqqında biliklər əldə edilir;

FTN 5. Öyrənmə prosesi, bioloji psixoloji proseslər, davranış və ona təsir edən amillər, inkişaf və ona töhvə verən proseslər sahəsində biliklər əldə edilir;

FTN 6. İnsanın sensor sisteminin fəaliyyətini araşdıraraq insan beyninin xarici mühitdən məlumatı qəbul edib emal etməsini öyrənərək bu neyron siqnallarının interpretasiyasında istifadə olunan proseslər haqqında biliklər əldə edilir.

XIV. Tələbələrin fənn haqqında fikirlərinin öyrənilməsi:

XV. Fənn üzrə kollokvium sualları:

I kollokvium sualları:

1. Şəxsiyyət haqqında anlayış
2. Şəxsiyyətin psixoloji xüsusiyyətləri
3. Şəxsiyyətin psixoloji strukturu
4. Z. Freydingin psixanalitik nəzəriyyəsi
5. K.Yunqun analitik nəzəriyyəsi
6. A.Kellinin "Şəxsiyyətin konstrukturları" nəzəriyyəsi
7. K.Rocers və A.Maslounun özünüaktallaşdırma nəzəriyyəsi

8. Şəxsiyyətin inkişafının ilkin təbii şərtləri
9. Şəxsiyyətin inkişafının hərəkətverici mexanizmləri
10. Şəxsiyyətin formalaşmasında sosial amillərin rolu

II kollokvium sualları

1. Məktəbəqədər yaşlı uşaqlarda şəxsiyyətin inkişafı
2. Kiçik məktəbli şəxsiyyətinin formalaşması
3. Yeniyetmə şəxsiyyətinin formalaşması xüsusiyyətləri
4. Gənclik dövründə şəxsiyyətin inkişafı
5. Şəxsiyyətin fəallığını təmin edən amillər
6. Şəxsiyyətin istiqamətinin xarakteristikası, tələbat və onun növləri
7. "Mən" obrazının strukturu
8. Özünüqiymətləndirmə və iddia səviyyəsi
9. Şəxsiyyətin sosializasiyası anlayışı
10. Sosializasiyanın sosial-psixoloji effektləri
11. Temperament haqqında anlayış
12. Temperament haqqında təlimlər və sinir sisteminin xassələri
13. Temperament tiplərinin psixoloji xüsusiyyətləri
14. Xarakter və şəxsiyyətin motivasiya sahəsi
15. Xarakterin əlamətləri

XVI. İmtahan sualları

1. Şəxsiyyət haqqında anlayış
2. Şəxsiyyətin psixoloji xüsusiyyətləri
3. Şəxsiyyətin psixoloji strukturu
4. Z. Freydingin psixanalitik nəzəriyyəsi
5. K.Yunqun analitik nəzəriyyəsi
6. K.Xorninin nevroz nəzəriyyəsi və E.Frommun konsepsiyası
7. Q.S.Sallivenin interpersonal nəzəriyyəsi və E.Eriksonun eqo-psixologiyası
8. Q.Olport və Q.Merreyin persionoloji nəzəriyyəsi
9. A.Kellinin "Şəxsiyyətin konstrukturları" nəzəriyyəsi
10. B.F.Skinnerin nəzəriyyəsi
11. K.Rocers və A.Maslounun özünüaktuallaşdırma nəzəriyyəsi
12. Şəxsiyyətin inkişafının ilkin təbii şərtləri
13. Şəxsiyyətin inkişafının hərəkətverici mexanizmləri
14. Şəxsiyyətin formalaşmasında sosial amillərin rolu
15. Uşaq şəxsiyyətinin inkişafında ilk yaş "böhranı"
16. Məktəbəqədər yaşlı uşaqlarda şəxsiyyətin inkişafı
17. Kiçik məktəbli şəxsiyyətinin formalaşması
18. Yeniyetmə şəxsiyyətinin formalaşması xüsusiyyətləri
19. Gənclik dövründə şəxsiyyətin inkişafı
20. Şəxsiyyətin fəallığını təmin edən amillər
21. Şəxsiyyətin istiqamətinin xarakteristikası, tələbat və onun növləri
22. "Mən" in kəşf olunması
23. "Mən" obrazının strukturu
24. Özünüqiymətləndirmə və iddia səviyyəsi
25. Şəxsiyyətin sosializasiyası anlayışı
26. Sosializasiya prosesinin mərhələləri
27. Sosializasiyanın sosial-psixoloji effektləri
28. Temperament haqqında anlayış
29. Temperament haqqında təlimlər və sinir sisteminin xassələri
30. Temperamentin xassələri

31. Temperament tiplərinin psixoloji xüsusiyyətləri
32. Xarakter və şəxsiyyətin motivasiya sahəsi
33. Xarakterin əlamətləri
34. Fəaliyyətin iradi tənzimi
35. Psixopatiyanın növləri
36. Qabiliyyət psixoloji xassə kimi
37. Qabiliyyətlərin formalaşması
38. Qabiliyyətlərin ölçülməsi və əqli inkişaf əmsalı
39. Şəxsiyyət pozuntularının ümumi xarakteristikası
40. Şəxsiyyət pozuntularının tiplərə görə müasir təsnifatı

Ümumi psixologiya -6 fənninin sillabusu 6002013- Psixologiya ixtisasının təhsil proqramı, tədris planı və fənn proqramı əsasında tərtib edilmişdir. Pedaqogika, psixologiya və incəsənət kafedrasının 13 fevral 2026-cı il tarixli iclasında təsdiq olunmuşdur (Protokol №06).

Fənn müəllimi:

b/m N.İ. Cəfərova

b/m R.S.Hüseynova

Kafedra müdiri:

dos. A.X.Əliyev